

หน่วยที่ 1

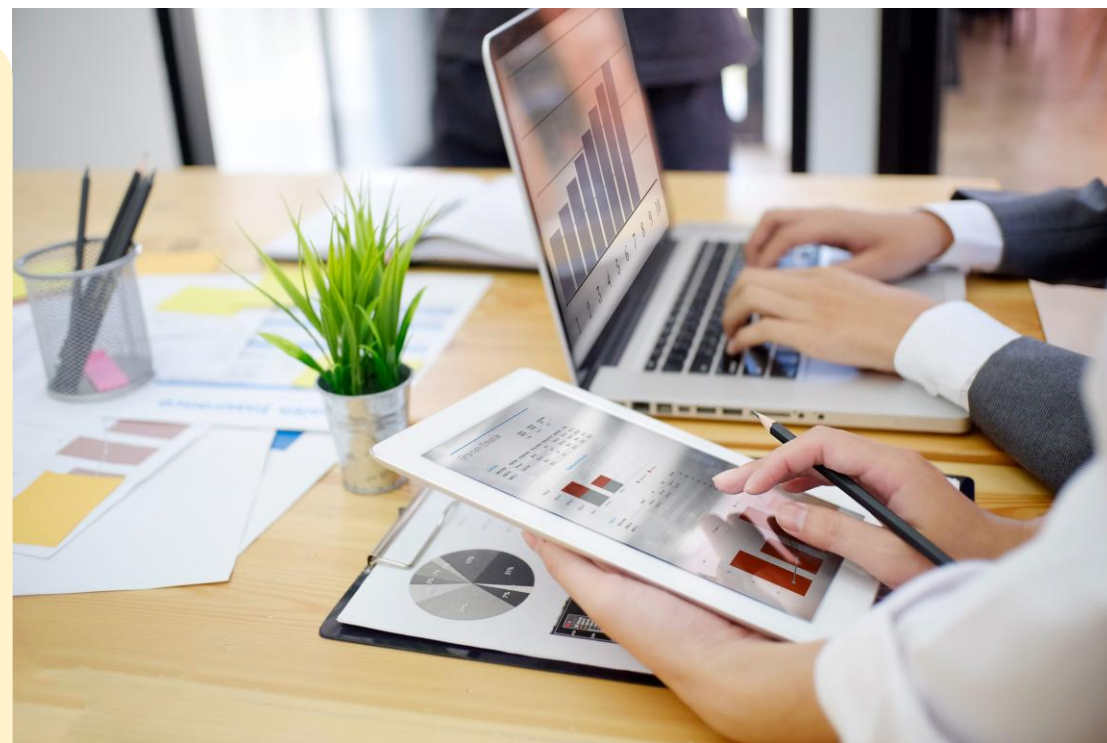
หลักการบัญชี

ต้นทุนช่วงการผลิต

01

ลักษณะสำคัญของการบัญชี ต้นทุนช่วงการผลิต

ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต (Process Costing System) เป็นวิธีการคำนวณต้นทุนสำหรับ กิจการที่มีการผลิตสินค้าต่อเนื่องกันเป็นจำนวนมาก มีกระบวนการผลิตสินค้าแยกเป็นแผนก ๆ ในแต่ละแผนก จะมีกระบวนการผลิตที่เหมือน ๆ กัน กิจการที่ใช้ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต ได้แก่ โรงงานผลิตน้ำตาล โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ โรงงานผลิตน้ำตาลทราย โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง เป็นต้น ระบบบัญชีต้นทุนช่วง การผลิต อาจจะเรียกว่า ระบบบัญชีต้นทุนกระบวนการ หรือระบบบัญชีต้นทุนตอน

ลักษณะสำคัญของการบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต

1.

ลักษณะสินค้าที่ผลิต

◆ มีลักษณะที่เหมือนกัน ต้นทุนการผลิตประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต เหมือนกัน

◆ ผลิตสินค้าจำนวนมาก เพื่อเก็บไว้ในคลังสินค้าและนำออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการทางการตลาดในการจัดจำหน่าย

2. กรรมวิธีที่ผลิต

◆ การผลิตสินค้า มีขั้นตอนการผลิตอย่างต่อเนื่องโดยผลิตเป็นรายแผนก จากแผนกผลิตแรก ไปจนถึงแผนกผลิตสุดท้ายจนกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป

3. การคำนวณต้นทุนการผลิต

◆ มีการสะสมต้นทุนการผลิตตามแผนกผลิตหรือเป็นช่วงการผลิต จะเปิดบัญชีคุมงานระหว่างทำ แยกเป็นแต่ละแผนกผลิต โดยจัดทำรายงานต้นทุนการผลิต ซึ่งถือเป็นบัญชีย่อยของบัญชี คุมงานระหว่างทำแยกเป็นแต่ละแผนกผลิตเช่นกัน

ข้อแตกต่างระหว่างระบบบัญชีต้นทุนงานสั่งทำ และระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต

ระบบบัญชีต้นทุนงานสั่งทำ	ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต
1. ลักษณะของสินค้า	
◆ สินค้าที่ผลิตแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกันทั้งในรูปลักษณะเฉพาะและปริมาณขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า	◆ สินค้าที่ผลิตมีลักษณะที่เหมือน ๆ กันและเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกหน่วย
2. กระบวนการผลิต	
◆ ผลิตสินค้าตามคำสั่งของลูกค้าในแต่ละครั้งตามจำนวนที่ลูกค้าต้องการ	◆ ผลิตสินค้าแบบต่อเนื่องและผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นสินค้าคงคลังรอการจำหน่าย
3. การสะสมข้อมูลต้นทุน	
◆ รวบรวมต้นทุนโดยใช้บัตรต้นทุนงาน ตามเลขที่งาน	◆ รวบรวมต้นทุนแต่ละแผนกโดยใช้รายงานต้นทุนการผลิต
4. การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย	
◆ $\text{คำนวณเมื่องานผลิตเสร็จ โดย } \frac{\text{ต้นทุนรวมของงานแต่ละงาน}}{\text{จำนวนหน่วยผลิตของงาน}}$	◆ $\text{คำนวณตามงวดเวลา โดย } \frac{\text{ต้นทุนรวมของแต่ละแผนก}}{\text{หน่วยเทียบสำเร็จรูปในแผนก}}$
5. การรายงานต้นทุนการผลิต	
◆ มีบัตรต้นทุนงานเป็นบัญชีย่อยของบัญชีงานระหว่างทำ โดยแยกตามงานแต่ละชิ้นหรือแต่ละคำสั่ง	◆ จัดทำรายงานต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นบัญชีย่อยของบัญชีคุมยอดงานระหว่างทำ เป็นรายงานผลการปฏิบัติงานและควบคุมต้นทุนการผลิตของแต่ละแผนก รวมถึงเป็นข้อมูลประกอบในการบันทึกบัญชี

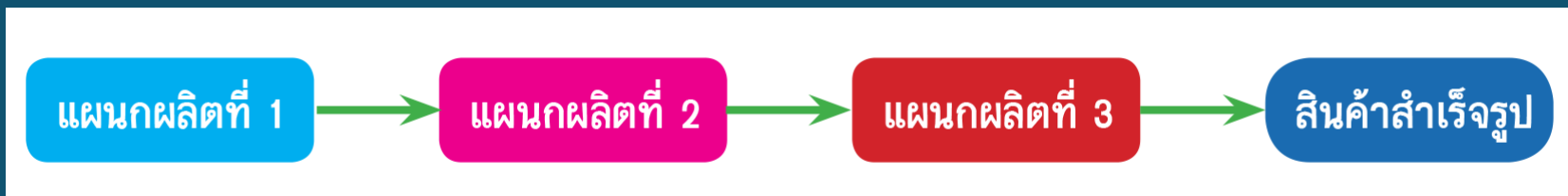
03

รูปแบบของกระบวนการผลิตตามระบบบัญชี ต้นทุนช่วงการผลิต

รูปแบบของกระบวนการผลิตตามระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต มีความแตกต่างกันหลายรูปแบบ โดยทั่วไปมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ

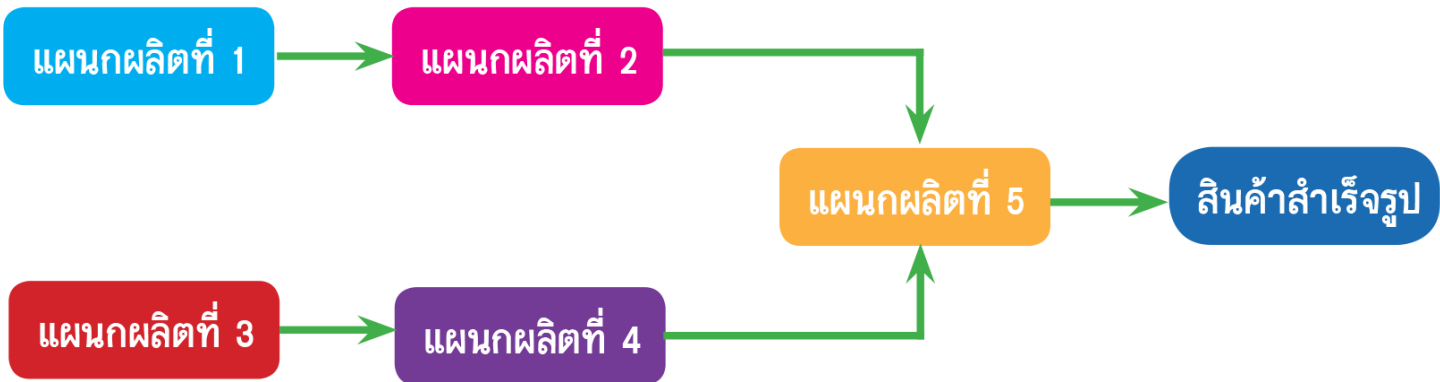
1. กระบวนการผลิตแบบเรียงลำดับ

กระบวนการผลิตแบบเรียงลำดับ (Sequential Processing) เป็นกระบวนการผลิตสินค้าเพียง ชนิดเดียวโดยผ่านแผนกผลิตต่าง ๆ ตามลำดับขั้นจากแผนกผลิตแรกจนถึงแผนกผลิตสุดท้ายที่ผลิตเสร็จเป็น สินค้าสำเร็จรูป กิจกรรมที่ใช้กระบวนการผลิตแบบเรียงลำดับ ได้แก่ โรงงานผลิตน้ำอัดลม โรงงานผลิตน้ำปลา โรงงานผลิตน้ำตาลทราย โรงงานผลิตกระดาษ เป็นต้น

2. กระบวนการผลิตแบบขนาน

กระบวนการผลิตแบบขนาน (Parallel Processing) เป็นกระบวนการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง โดยเริ่มจากแผนกผลิตหลายแผนกและจะมารวมกันในแผนกหนึ่งเพื่อผ่านไปผลิตต่อในแผนกผลิตถัดไป จนผลิตเสร็จเป็นสินค้าสำเร็จรูป กิจกรรมที่ใช้กระบวนการผลิตแบบขนาน ได้แก่ โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง โรงงานผลิตเครื่องปฏุงรส เป็นต้น

3.

กระบวนการผลิตแบบเลือกแผนก

กระบวนการผลิตแบบเลือกแผนก (Selective Processing) เป็นกระบวนการผลิตที่มีลักษณะ การผลิตสินค้าหลายชนิด โดยการผลิตจะเริ่มจากแผนกผลิตเดียวกันก่อนแล้วผ่านการผลิตต่อในแผนกผลิต ต่าง ๆ ตามชนิดของสินค้าที่ต้องการ ซึ่งมีวิธีการผลิตที่แตกต่างกันจนได้สินค้าสำเร็จรูปแต่ละชนิด กิจกรรมที่ ใช้กระบวนการผลิตแบบเลือกแผนก ได้แก่ โรงงานผลิตอาหารจากเนื้อสัตว์ โรงงานผลิตสารเคมี เป็นต้น

แผนกผลิตที่ 1

สินค้าสำเร็จรูป A

แผนกผลิตที่ 2

สินค้าสำเร็จรูป B

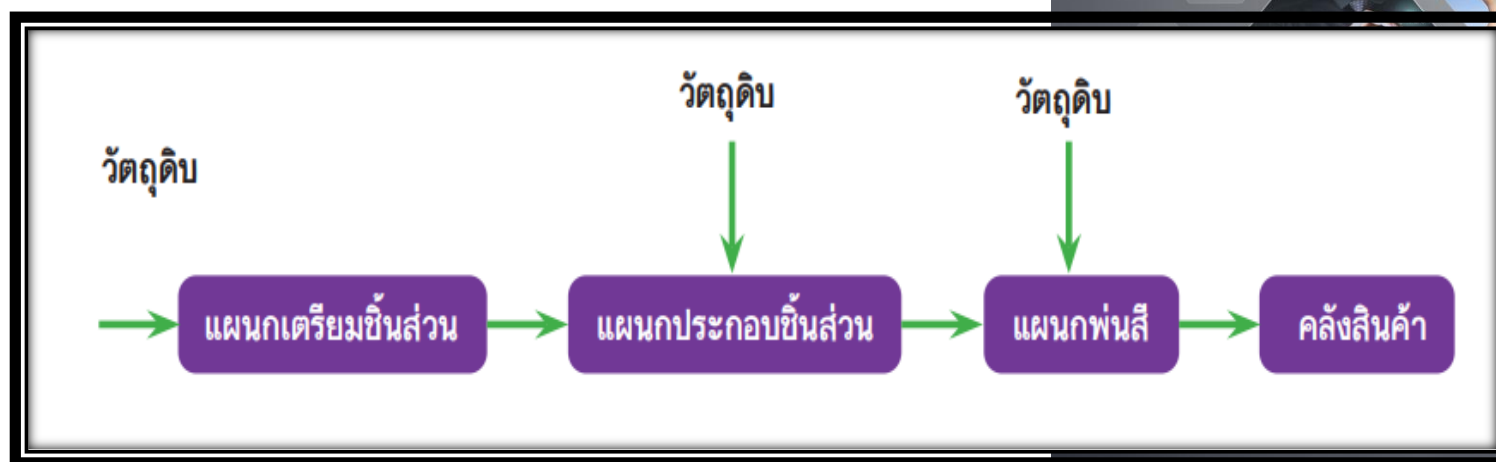
แผนกผลิตที่ 3

สินค้าสำเร็จรูป C

การรวบรวมต้นทุนตามแผนกผลิต

04

ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิตจะรวบรวมต้นทุนตามแผนกผลิตหรือศูนย์ต้นทุน (Cost Center) ที่มีหน้าที่ผลิตสินค้า ซึ่งกิจการได้จัดแบ่งแผนกผลิตตามลักษณะการทำงานของแผนกนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น บริษัท ยามาฮ่า จำกัด เป็นบริษัทที่ผลิตรถจักรยานยนต์ โดยรถจักรยานยนต์ที่ผลิตเสร็จแล้วจะผ่าน กระบวนการผลิต 3 แผนก ดังนี้

กระบวนการผลิตรถจักรยานยนต์ แผนกผลิตแผนกแรก คือ แผนกเตรียมชิ้นส่วน จะมีหน้าที่เตรียม เหล็กชิ้นส่วน อะไหล่ต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อทำเป็นโครงรถจักรยานยนต์ เมื่อทำเป็นโครงเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะถูกส่งต่อให้แผนกประกอบชิ้นส่วน

แผนกประกอบชิ้นส่วน มีหน้าที่ประกอบชิ้นส่วนและอะไหล่แต่ละส่วนของรถจักรยานยนต์ เช่น เครื่องยนต์ ฝาสูบ เสือสูบ อ่างน้ำมันเครื่อง เบาะ เป็นต้น เมื่อประกอบชิ้นส่วนครบทุกส่วนแล้ว จะส่งต่อไปให้ กับแผนกพ่นสี แผนกพ่นสีจะพ่นสี เคลือบสี ใส่น้ำยากันสนิม เพื่อให้ได้คุณภาพตามที่ต้องการ เมื่อแผนก พ่นสีทำเสร็จเรียบร้อยแล้วจะส่งต่อไปแผนกคลังสินค้าเพื่อรอการขายต่อไป

05

วิธีการของระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต

1. มีการรวบรวมข้อมูลการผลิตของแต่ละแผนกผลิตโดย การจัดทำรายงานต้นทุนการผลิตแยกเป็นแผนก ๆ
2. ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต แต่ละแผนก จะรวบรวมของต้นทุนการผลิตออกมาเป็นงวด ๆ
3. แผนกผลิตจะรวบรวมหน่วยผลิตเสร็จจากแผนกและโอนออก ในกรณีที่กิจการผลิตมีหน่วยที่ยังผลิตไม่เสร็จ คือ งานระหว่างทำ ต้องมีการปรับยอดให้เป็นหน่วยเทียบเท่าหน่วยที่ผลิตเสร็จ
4. ทำการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยของแต่ละแผนกในแต่ละงวด
5. โอนต้นทุนของหน่วยที่ผลิตเสร็จของแผนกผลิตแรก จนถึงแผนกผลิตสุดท้าย
6. จัดทำรายงานต้นทุนการผลิต

06

วงจรการบันทึกบัญชี ระบบบัญชี ต้นทุนช่วงการผลิต

1

วงจรบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต
(Process Costing Cycle)

2

การบันทึกบัญชีตามลำดับ
ขั้นตอนวงจรการผลิต

สรุป

ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต เป็นวิธีการคำนวณต้นทุนสำหรับกิจการที่มีการผลิต สินค้า ต่อเนื่องกันเป็นจำนวนมาก มีกระบวนการผลิตสินค้าแยกเป็นแผนก ๆ ในแต่ละแผนกจะมี กระบวนการผลิตที่เหมือน ๆ กัน

รูปแบบของกระบวนการผลิตตามระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต โดยทั่วไปมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ แบบเรียงลำดับ แบบขนาน และแบบเลือกแผนก

ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิตจะรวบรวมต้นทุนตามแผนกผลิตหรือศูนย์ต้นทุนที่มีหน้าที่ ผลิตสินค้า ซึ่งกิจการได้จัดแบ่งแผนกผลิตตามลักษณะการทำงานของแผนกนั้น

วิธีการของระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต จะมีการรวบรวมข้อมูลการผลิตของแต่ละ แผนกผลิต โดยการจัดทำรายงานต้นทุนการผลิตแยกเป็นแผนก ๆ ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต แต่ละแผนกจะรวบรวมต้นทุน การผลิตออกมาเป็นงวด ๆ และนำต้นทุนการผลิตไปบันทึกการเข้าบัญชีงานระหว่างทำของแต่ละ แผนก แผนกผลิตจะรวบรวมหน่วยผลิตเสร็จจากแผนกและโอนออก ในกรณีที่กิจการผลิตมีหน่วย ที่ยังผลิตไม่เสร็จ คือ งานระหว่างทำ ต้องมีการปรับยอดให้เป็นหน่วยเทียบเท่าหน่วยที่ผลิตเสร็จ จากนั้นทำการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยของแต่ละแผนกในแต่ละงวด โอนต้นทุนของหน่วยที่ผลิตเสร็จ ของแผนกผลิตแรกจนถึงแผนกผลิตสุดท้าย ซึ่งคำนวณมาจากต้นทุนของงานระหว่างทำต้นงวด กับต้นทุนการผลิตต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่กระบวนการผลิต จัดทำรายงานต้นทุนการผลิต โดยแยกตาม แผนกผลิตแต่ละแผนกและแสดงให้เห็นถึงต้นทุนการผลิตรวมและต้นทุนการผลิตต่อหน่วย

วงจรบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดหา การผลิต การเก็บรักษา และการขาย